

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2000-2001

16 MEI 2001

**Wetsontwerp tot aanvulling van
artikel 447 van het Strafwetboek**

Evocatieprocedure

**VERSLAG
NAMENS DE COMMISSIE VOOR
DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR
MEVROUW DE SCHAMPHELAERE**

De commissie voor de Justitie heeft dit ontwerp besproken tijdens haar vergadering van 16 mei 2001, in aanwezigheid van de minister van Justitie.

**I. INLEIDENDE UITEENZETTING VAN
DE MINISTER VAN JUSTITIE**

De minister verklaart het wetsvoorstel, oorspronkelijk ingediend in de Kamer van volksvertegenwoordigers door de heer Eerdekens, volledig te steunen.

Aan de werkzaamheden van de commissie hebben deelgenomen :

1. Vaste leden: de heer Dubié, voorzitter, mevrouw de T' Serclaes, de heer Istasse, de dames Kaçar, Leduc, Nyssens, de heer Ramoudt, mevrouw Staveaux-Van Steenberghe, de heer Steverlynck, mevrouw Taelman, de heer Vandenberghe, de dames Vanlerberghe en De Schampheleere, rapporteur.

2. Plaatsvervangers: de heren Cornil, Geens en Roelants du Vivier.

Zie:

Stukken van de Senaat:

2-712 - 2000/2001:

Nr. 1: Ontwerp overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers.

Nr. 2: Amendementen.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2000-2001

16 MAI 2001

**Projet de loi complétant
l'article 447 du Code pénal**

Procédure d'évocation

**RAPPORT
FAIT AU NOM
DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR MME DE SCHAMPHELAERE**

La commission de la Justice a examiné le présent projet de loi lors de sa réunion du 16 mai 2001, en présence du ministre de la Justice.

**I. EXPOSÉ INTRODUCTIF
DU MINISTRE DE LA JUSTICE**

Le ministre déclare soutenir pleinement la proposition de loi qui a été déposée initialement par M. Eerdekens à la Chambre des représentants.

Ont participé aux travaux de la commission :

1. Membres effectifs: M. Dubié, président, Mme de T' Serclaes, M. Istasse, Mmes Kaçar, Leduc, Nyssens, M. Ramoudt, Mme Staveaux-Van Steenberghe, M. Steverlynck, Mme Taelman, M. Vandenberghe, Mmes Vanlerberghe et De Schampheleere, rapporteuse.

2. Membres suppléants: MM. Cornil, Geens et Roelants du Vivier.

Voir:

Documents du Sénat:

2-712 - 2000/2001:

N° 1: Projet transmis par la Chambre des représentants.

N° 2: Amendements.

Artikel 447 van het Strafwetboek met betrekking tot de lasterlijke aangifte bij de overheid dient gewijzigd te worden. Artikel 445 van het Strafwetboek bestraft volkomen rechtmatig bij de overheid gedane lasterlijke aangiftes. Het is dus logisch dat de wetgever dezelfde houding zou aannemen betreffende het artikel 447.

Het wetsvoorstel vloeit voornamelijk voort uit de verschillende procedures die in het verleden zijn gevoerd, waarbij men bepaalde personen het proberen te bekladden met aangiftes die achteraf volkomen onterecht bleken te zijn.

Bij het indienen van een klacht speelt het beginsel « *le criminel tient le civil en état* », waardoor de vordering wegens laster wordt geschorst tot het definitief vonnis of de eindbeslissing van de bevoegde overheid. In tal van omstandigheden zal de zaak *de facto* onbestraft blijven.

Het debat in de Kamer mondde uit in een wijziging van artikel 447, derde lid, van het Strafwetboek.

De minister vraagt de Senaat om deze tekst goed te keuren.

II. BESPREKING

A. Opmerkingen van de leden

Een lid verklaart zich volledig achter voorliggend ontwerp te kunnen scharen. Een wijziging van artikel 447 van het Strafwetboek is absoluut noodzakelijk. In het verleden werden tal van personen gedestabiliseerd door dergelijke lasterlijke aangiftes.

Een lid merkt op dat de vraag rijst naar de noodzakelijkheid van de voorgestelde wijziging in enkele welbepaalde gevallen, die nu onder het toepassingsgebied van het gewijzigde artikel 447 zullen ressorteren.

Indien het parket ambtshalve een strafrechtelijk onderzoek opent naar een bepaald feit, waarop een «belediger» aan dit feit ruchtbaarheid geeft, is een vordering wegens laster ten opzichte van de belediger inderdaad geschorst.

Het is mogelijk dat het strafrechtelijk onderzoek uitmondt in een buitenvervolginstelling. Het ontwerp bepaalt daarom nu dat vanaf dit moment de vordering wegens laster opnieuw «herleeft» (waar zij nu geschorst blijft wegens gebrek aan een vonnis).

Is dit noodzakelijk ?

Immers kan men bij deze buitenvervolginstelling enkel vaststellen dat :

— het ten laste gelegde feit niet bewezen is;

L'article 447 du Code pénal relatif à la dénonciation calomnieuse à l'autorité doit être modifié. C'est tout à fait légitimement que l'article 445 du Code pénal sanctionne la dénonciation calomnieuse à l'autorité. Il est donc logique que le législateur adopte exactement la même attitude en ce qui concerne l'article 447.

La proposition de loi résulte principalement de différentes procédures qui ont été engagées dans le passé pour tenter de salir certaines personnes par le biais de dénonciations et qui se sont ensuite avérées parfaitement injustifiées.

Lorsqu'une plainte est déposée, on applique le principe selon lequel «le criminel tient le civil en état», de sorte que l'action en calomnie sera suspendue jusqu'au jugement définitif, ou jusqu'à la décision définitive de l'autorité compétente. Dans de nombreuses circonstances, il en résulte une impunité de fait.

Le débat à la Chambre a débouché sur une modification de l'article 447, alinéa 3, du Code pénal.

Le ministre demande au Sénat d'adopter ce texte.

II. DISCUSSION

A. Observations des membres

Un membre déclare pouvoir adhérer pleinement au présent projet. Il est absolument nécessaire de modifier l'article 447 du Code pénal. Dans le passé, nombre de personnes ont ainsi été déstabilisées par des dénonciations calomnieuses.

Un membre soulève la question de la nécessité de la modification proposée dans quelques cas précis, qui relèveront désormais du champ d'application de l'article 447 modifié.

Si le parquet ouvre d'office une instruction pénale concernant un fait déterminé et qu'un «calomniateur» divulgue ce fait, l'action en calomnie engagée à l'encontre du calomniateur sera effectivement suspendue.

Il se peut que l'instruction pénale débouche sur un non-lieu. Le projet dispose donc que l'action en calomnie «revit» dès cet instant (tandis qu'elle resterait actuellement suspendue pour cause d'absence de jugement).

Est-ce bien nécessaire ?

Face à ce non-lieu, en effet, on peut seulement constater :

— que le fait imputé n'a pas été établi;

— de wet geen bewijs meer toelaat (zeker als het om privé-zaken gaat, waar dit enkel bij vonnis of authentieke akte kan, en nu geen vonnis meer kan bekomen worden gezien de buitenvervolginstelling).

Aldus zijn we in de hypothese van eerroof beland: de «belediger» kan dus perfect vervolgd worden voor eerroof (idem straffen als bij laster, artikel 444 van het Strafwetboek).

Hetzelfde geldt indien de vordering vervallen is, na een ambtshalve vordering terzake door het parket. Ook dan is het ten laste gelegde feit niet bewezen, en laat de wet het bewijs via vonnis niet langer toe: dit is eveneens de situatie van eerroof. De «belediger» kan dus perfect vervolgd worden via eerroof.

Is het in deze gevallen dan wel noodzakelijk om de huidige bepalingen te wijzigen?

Uiteindelijk zit de moeilijkheid met het huidige artikel 447, 3°, vooral in geval het gaat om een lasterlijke aangifte, omdat dan — bij verval, buitenvervolginstelling of seponering zonder enige navolgende burgerlijke partij-stelling door de belediger —, de vordering wegens laster «voorgoed» wordt geschorst.

Is het dan niet aangewezen om het ontwerp te herschrijven om specifiek aan deze moeilijkheden het hoofd te bieden? De problematiek van de lasterlijke aangifte was overigens de enige motivatie van de oorspronkelijke indiener van het wetsvoorstel (de heer Eerdekens).

Eenzelfde vraag stelt zich met betrekking tot de tuchtoverheid. Het huidige artikel 447, derde lid, voorziet dat «de vordering wegens laster wordt geschorst tot het definitief vonnis of de eindbeslissing van de bevoegde overheid». In dit geval stelt zich enkel een probleem met betrekking tot het verval van de tuchtvordering; een seponering of een buitenvervolginstelling is echter wél een «eindbeslissing van de bevoegde overheid», waarna de vordering wegens laster sowieso opnieuw wordt hervat.

Is het dan nodig om de wet voor deze gevallen te wijzigen?

Subsidiar aan deze hoofdbemerking stelt spreker dat het wetsontwerp een wijziging van artikel 24 van de Voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering noodzakelijk maakt.

Artikel 24 van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering somt de gevallen op waarin de verjaring van de strafvordering is geschorst. Het artikel vermeldt in het 3° het geval bepaald bij artikel 447, derde lid, van het Strafwet-

— que la loi n'autorise plus aucune preuve (certainement lorsqu'il s'agit d'affaires à caractère privé dans lesquelles la preuve ne peut être apportée que par jugement ou par acte authentique, et qu'il n'est plus possible d'obtenir de jugement compte tenu du non-lieu).

On se retrouve donc dans l'hypothèse de la diffamation: le «calomniateur» peut donc parfaitement être poursuivi pour diffamation (mêmes peines que pour la calomnie, article 444 du Code pénal).

Il en va de même en cas d'extinction, après une demande d'office du parquet en la matière. Dans ce cas aussi, le fait imputé n'est pas établi, et la loi n'admet plus la preuve résultant d'un jugement: on est là aussi en situation de diffamation. Le «calomniateur» peut donc parfaitement être poursuivi par le biais de la diffamation.

Est-il donc bien nécessaire, dans ces cas, de modifier les dispositions actuelles?

En définitive, l'actuel article 447, alinéa 3, fait surtout problème lorsqu'il s'agit d'une dénonciation calomnieuse, il se pourrait qu'alors en cas d'extinction, de non-lieu ou de classement sans suite sans que l'auteur de la calomnie se soit constitué partie civile, l'action en calomnie est «pour de bon» suspendue.

N'est-il dès lors pas plus indiqué de réécrire le texte du projet de manière à faire face spécifiquement à ces difficultés? La problématique des dénonciations calomnieuses était du reste la seule motivation de l'auteur initial de la proposition de loi (M. Eerdekens).

Une question similaire se pose à propos de l'autorité disciplinaire. L'actuel article 447, alinéa 3, prévoit que «l'action en calomnie sera suspendue jusqu'au jugement définitif, ou jusqu'à la décision définitive de l'autorité compétente». Le seul problème qui se pose dans ce cas est celui de l'extinction de l'action disciplinaire, dès lors qu'un classement sans suite ou un non-lieu est bel et bien une «décision définitive de l'autorité compétente», après quoi l'action en calomnie reprend de toute manière son cours.

Est-il dès lors nécessaire de modifier la loi pour tenir compte de ces cas?

Subsidiar à cette observation principale, l'intervenante souligne que le projet de loi nécessite une modification de l'article 24 du titre préliminaire du Code de procédure pénale.

L'article 24 du titre préliminaire du Code de procédure pénale énumère les cas dans lesquels la prescription de l'action publique est suspendue. Le 3° de cet article mentionne «le cas prévu à l'article 447, alinéa 3, du Code pénal». Le projet de loi ajoute

boek. Het wetsontwerp voegt echter een nieuw geval in waarbij de vordering wegens laster geschorst wordt. Het laatste lid waarmee artikel 447 zou worden aangevuld, bepaalt immers dat «de vordering wordt geschorst wanneer het onderzoek met betrekking tot het ten laste gelegde feit een nieuwe gerechtelijke ontwikkeling kent».

Ook in dat geval zou de verjaring van de strafvordering moeten worden geschorst. Het wetsontwerp moet bijgevolg aangevuld worden met een nieuw artikel, dat de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering wijzigt.

Het ontwerp bepaalt dat «overeenkomstig het eerste lid van artikel 447» een uitspraak wordt gedaan over de vordering wegens laster indien de strafvordering met betrekking tot het ten laste gelegde feit vervallen is, of indien een seponering of een buitenvervolginstelling betreffende het ten laste gelegde feit plaatsvond.

Er schuilt echter een probleem in de woorden «overeenkomstig het eerste lid».

De verwijzing naar het eerste lid heeft als gevolg dat de ruime bewijsvoering van het eerste lid voortaan ook geldt voor de hypothesen bedoeld in het tweede lid van artikel 447. Ook feiten die tot het private leven behoren, zullen daardoor met alle middelen kunnen worden bewezen, tenminste indien de strafvordering met betrekking tot het ten laste gelegde feit vervallen is of in geval van seponering of buitenvervolginstelling.

Zowel uit de toelichting bij het oorspronkelijke wetsvoorstel als uit het verslag van de Kamercommissie van de Justitie blijkt dat dit allermint de bedoeling is. Het zou overigens ook tot onrechtvaardigheden aanleiding kunnen geven. Iemand die een ander persoon een feit wenst ten laste te leggen dat behoort tot het private leven, kan eenvoudig wachten om een aangifte te doen tot het feit verjaard is. Dan is de strafvordering met betrekking tot dat feit immers vervallen, zodat hij het feit met alle middelen mag bewijzen.

De regeling van artikel 447, tweede lid, die werd ingevoerd met het oog op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, wordt grotendeels uitgehold door dit ontwerp. Het wetsontwerp, dat de rechtstoestand van de belasterde poogt te versterken, heeft daardoor als neveneffect dat de positie van de lasteraar wordt versterkt wanneer het gaat om feiten uit het private leven.

Het voorgestelde vijfde lid van artikel 447 (gevallen van seponering of buitenvervolginstelling) is ook van toepassing op tuchtvorderingen, daar waar dit niet noodzakelijk is (*cf. supra*).

toutefois un nouveau cas où l'action en calomnie est suspendue. Le dernier alinéa qui compléterait l'article 447 dispose en effet que l'action est suspendue «si l'enquête relative au fait imputé connaît de nouveaux développements judiciaires».

Dans ce cas également, la prescription de l'action publique devrait être suspendue. Le projet de loi doit donc être complété par un article nouveau modifiant le titre préliminaire du Code de procédure pénale.

Le projet dispose qu'il peut être statué sur l'action en calomnie, «conformément à l'alinéa 1er» de l'article 447, si l'action publique relative au fait imputé est éteinte ou si le fait imputé a fait l'objet d'un classement sans suite ou d'un non-lieu.

Les mots «conformément à l'alinéa 1er» posent toutefois problème.

Le renvoi à l'alinéa 1er a pour conséquence que le large régime de la preuve prévu à l'alinéa 1er s'appliquera dorénavant aussi aux hypothèses visées par l'alinéa 2 de l'article 447. La preuve de faits relevant de la vie privée pourra dès lors être apportée par toutes les voies ordinaires, du moins si l'action publique relative au fait imputé est éteinte ou en cas de classement sans suite ou de non-lieu.

Les développements de la proposition de loi initiale aussi bien que le rapport de la commission de la Justice de la Chambre indiquent que tel n'est absolument pas le but poursuivi. La modification pourrait d'ailleurs aussi engendrer des injustices. Une personne qui souhaite imputer à une autre un fait relevant de la vie privée pourrait simplement attendre que ce fait soit prescrit pour faire une dénonciation. L'action publique relative au fait sera alors en effet éteinte et la preuve pourra être apportée par toutes voies.

Le projet vide largement de sa substance le régime de l'article 447, alinéa 2, qui a été instauré en vue de protéger la vie privée. Il s'ensuit que le projet, qui vise à renforcer la position juridique de la personne calomniée, a pour effet secondaire de renforcer la position du calomniateur lorsqu'il s'agit de faits concernant la vie privée.

L'alinéa 5 proposé de l'article 447 (cas de classement sans suite ou de non-lieu) est également applicable aux actions disciplinaires, alors que cela n'est pas nécessaire (*voir supra*).

Het voorgestelde vierde lid van artikel 447 is evenwel niet van toepassing op tuchtvorderingen, omdat het enkel betrekking heeft op het verval van de « strafvordering ».

Ook de tuchtvordering kan vervallen zijn, bijvoorbeeld door verjaring. In dat laatste geval blijft de vordering wegens laster volgens de huidige libellering evenwel geschorst.

Er dient dan ook een regeling te worden uitgewerkt voor vervallen tuchtvorderingen.

Tenslotte dient nog een terminologische opmerking te worden gemaakt met betrekking tot de fraseering in het voorgestelde 447, vijfde lid, «onverminderd een schorsing van de behandeling van deze vordering wanneer het onderzoek met betrekking tot het ten laste gelegde feit een nieuwe gerechtelijke ontwikkeling kent».

Met deze bepaling wordt bedoeld dat, indien na een seponering, de lasteraar zich burgerlijke partij stelt dan wel een rechtstreekse dagvaarding verzendt nopens het ten laste gelegde (maar gesponeerde) feit, de vordering wegens laster (opnieuw) wordt geschorst. De term «nieuwe gerechtelijke ontwikkeling» is evenwel geen juridische term en dubbelzinnig.

Is het niet beter deze term te vervangen door «burgerlijke partijstelling of rechtstreekse dagvaarding»?

Teneinde aan deze opmerkingen tegemoet te komen, dient mevrouw De Schamphelaere de amendementen nrs. 1 tot 8 in (stuk Senaat, nr. 2-712/2).

B. Antwoord van de minister

De minister gaat akkoord met de voorgestelde amendementen.

III. STEMMINGEN

De amendementen nrs. 1 tot 6 en 8 worden eenparig aangenomen door de 8 aanwezige leden.

Het amendement nr. 7, dat subsidiair is op amendement nr. 2, vervalt.

L'alinéa 4 proposé de l'article 447 ne s'applique toutefois pas aux actions disciplinaires, parce qu'il ne vise que l'extinction de « l'action civile ».

L'action disciplinaire aussi peut être éteinte, notamment sous l'effet de la prescription. Dans ce dernier cas, selon le libellé actuel, l'action en calomnie restera cependant suspendue.

Il convient dès lors de régler le cas des actions disciplinaires éteintes.

Il convient enfin de faire une observation terminologique concernant la formulation de l'article 447, alinéa 5, proposé («sans préjudice d'une suspension de l'examen de cette action si l'enquête relative au fait imputé connaît de nouveaux développements judiciaires»).

Cette disposition veut dire que si après un classement sans suite, le calomniateur se constitue partie civile ou lance une citation directe concernant le fait imputé (mais classé sans suite), l'action en calomnie est (à nouveau) suspendue. Les termes «nouveaux développements judiciaires» n'appartiennent toutefois pas à la terminologie juridique et sont ambigus.

Ne serait-il pas préférable de remplacer cette expression par «constitution de partie civile ou citation directe»?

Pour répondre à ces observations, Mme De Schamphelaere dépose les amendements n°s 1 à 8 (doc. Sénat, n° 2-712/2).

B. Réponse du ministre

Le ministre marque son accord sur les amendements proposés.

III. VOTES

Les amendements n°s 1 à 6 et 8 sont adoptés à l'unanimité des 8 membres présents.

L'amendement n° 7, qui est subsidiaire à l'amendement n° 2, devient sans objet.

IV. EINDSTEMMING

Het geamendeerde wetsontwerp in zijn geheel wordt aangenomen met 7 stemmen bij 1 onthouding.

Vertrouwen werd geschonken aan de rapporteur voor het opstellen van dit verslag.

De rapporteur,
Mia DE SCHAMPHELAERE.

De voorzitter,
Josy DUBIÉ.

IV. VOTE FINAL

L'ensemble du projet de loi ainsi amendé est adopté par 7 voix et 1 abstention.

Confiance a été faite à la rapporteuse pour la rédaction du présent rapport.

La rapporteuse,
Mia DE SCHAMPHELAERE.

Le président,
Josy DUBIÉ.